

Þingræður á 7. áratugnum.

Bjarni Benediktsson – Stjórnmal – Utanríkismálnefnd – Uppsögn Varnarsamnings – Verðstövun –
Verðtrygging sparifjár

Tekið af vef Borgarskjalasafnsins

bjarnibenediktsson.is

Einkaskjalasafn nr. 360
Ræður og greinar 1940-1965
Askja 4-2, Örk 4

©Borgarskjalasafn Reykjavíkur

Í 16. gr. þingskapa segir svo um utanríkismálanefnd?

Á 2. fundi sameinaðs Alþingis skulu kosnar þessar fastanefndir:

2) utanríkismálanefnd, skipuð 7 mönnum og 7 til vara. --- Til utanríkis-
málanefndar skal vísað utanríkismálum. Utanríkismálanefnd kýs úr sínum hópi með
hlutfallskostningu 3 menn til ráðuneytis ríkisstjórninni um utanríkismál, enda
skal stjórnin ávalt bera undir þá slík mál, jafnt milli þinga sem á þing-
tíma. Með sama hætti kýs nefndin úr hópi varamanna sinna 3 menn til vara,
er kvaddir skulu í forföllum aðal manna.

Síðar í sömu grein er almennt ákvæði um nefndir, sem að sjálf-
sögðu tekur einnig til utanríkismálanefndar:

"Hver fastanefnd þingsins kýs sér formann og fundaskrifara".

Af þessum ákvæðum er ótvírætt, að utanríkismálanefnd er ekki
síður skylt að kjósa hina fyrrtöldu 3 menn til ráðuneytis ríkisstjórn-
inni en formann og fundaskrifara. Nefndin er ekki ~~xxx~~starfhæf fyrr en
öllum þessum kosningum er lokið. Með synjum þess að kjósa ráðunautana þjá er
brotinn réttur á þingmönnum með þeim hætti að óviðunandi er. Kosning þeirra
hefur þó ekki farið fram á síðustu tveim Alþingum, þrátt fyrir marg-
ítrekaðr óskir um, að lögum yrði fylgt. Nú hefur~~u~~ verið neitað - eða
í orði kveðnu skotið á frest - að láta kostninguna fara fram. Engu að
síður er boðað, að í utanríkismálanefnd skuli tekið til meðferðar sjálft
landhelgismálið.

Við teljum óhæfu, að á meðan utanríkismálanefnd fæst ekki komið
í löglegt horf, sé hún látin fjalla um landhelgismálið og treystum okkur
ekki til þátttöku í því. Jafnframt lýsum við því yfir af hálfu Sjálfstæðis-
flokksins, að hann er fús til viðræðna og samstarfs við ríkisstjórnina og
flokkka hennar em landhelgismálið á sérhverjum þeim vettvangi, þar sem réttra

laga og þingskapa fæst gætt. Ef ríkisstjórnin telur ekki tímabært að ræða málið í heyrenda hljóði telur flokkurinn eðlilegt, að það verði tekið á dagskrá sameinaðs Alþingis fyrir luktum dyrum. Á sama veg er flokkurinn fús til óformlegra umræðna um málið með hverjum hætti sem stjórnin og flokkar hennar kjósa, svo fremi honum sé ekki sett það skilyrði fyrir þátttökunni að hann uni broti á þingsköpum.

J

116. mál, Nd.Uppsögn varnarsamnings, frv. - Framhald l. umræðu.

Forsrh. (Bjarni Benediktsson): Herra forseti. Það er alger misskilningur hjá hv. 3. þm. Reykv., að ég hafi nokkru sinni haldið því fram, að Íslendingar ættu ekki að taka afstöðu í alþjóðamálum og hiklaust láta uppi skoðanir sínar í þeim eftir því, sem efni standa til á alþjóðaráðstefnum. Ég þurfti um slíkt enga leiðbeiningu frá manni að vestan, eins og sagt var í Þjóðviljanum á dögunum, en hv. 3. þm. Reykv. tók sér mjög til inntekta ummæli þess bandaríska öldungadeildarþm., sem hér var fyrir skemmstu og hélt fram að ýmsu leyti fróðlegum og athugunarverðum kenningum. Það er einmitt eitt höfuðdeiluefni mitt og hv. 3. þm. Reykv., að ég tel, að Íslandi beri að leggja fram sinn skerf til þess að tryggja og halda uppi friði í heiminum. Þess vegna megí ekki láta landið vera eins og stjórn- og ~~vaxt~~laust rekald, heldur verðum við að hafa kjark til þess að gera okkur grein fyrir þeim skyldum, sem á okkur eins öðrum sjálfstæðum ríkjum hvíla í þessum efnum.

Hv. þm. vill nú gagnstætt því, sem hann hefur raunar stundum gert áður, skjóta sér undan þessari skyldu, en í þess stað taka að sér leiðbeiningastörf óboðinn erindisrekstur, íhlutunarsemi um annarra manna málefni

Þykent ráðh. 10. mars.

og það er sá erindrekstur, sú afskiptasemi, sem ég játa, að ég hef litla trú á og raunar gert nokkuð gabb að, að hv. þm. vildi beita sér fyrir þvflíkri íhlutun. Ég benti t.d. á það, að það væri ^{áreið} ~~stíð~~ hlálegt, að hv. þm. vildi, að við ferum að leiðbeina Norðmönnum um þeirra afsöðu til erlendra fjárfestinga þar í landi. Norðmenn eru fyllilega þess unkomnir að taka um þetta ákvarðanir sjálfir og sannast best að segja er tiltölulega lítil ágreiningur í Noregi um þessi efni. Meginhluti norska Stórþingsins tók ~~á milli~~ í lok s.l. árs ákvarðanir um þetta ^{enn að nýju}, ^{og} það kom alveg glögglega fram á þá, að fremstu menn Noregs eins og t.d. Einar Gerhardsen sem er nú í stjórnarandstöðu í bili, því fer fjarri, ~~er~~ hann sé sammála hv. 3. þm. Reykv. um það, að þessi erlenda fjárfesting og starf þeirra fyrirtækja, sem hv. 3. þm. Reykv. telur, að ^{þá} hvarvetna ^{sem} til hölvunar, að svo hafi reynst í Noregi. Í röðu, sem Einar Gerhardsen hélt í desember í norska Stórþinginu og prentuð var í ^{Arbeid} Arbeidsbladet, segir hann t.d. með leyfi hestv. forseta:

"Socialistisk/folkpartí ^{með} ^þtti einnig að vera ljóst, að ekki er hugsanlegt að ná samningi þess eðlis, sem hér er um að ræða án þess að ákveðnir norskir hagsmunir verði að víkja tilhags fyrir félagið, sem samningur er gerður við. Spurningin er, hvort sá ávinningur, sem Noregur fær að sínu leyti, ~~hag~~ vegur á móti því, sem afsalað verður. Góður samvinnusamningur verður að gefa báðum ⁸² ~~á~~llum jafna hagsmuni. Einungis ef svo er, er verj-
anlegt að gera hann og líklegt að hann haldist."

Gerhardsen segir enn fremur í þessari röðu: "Þetta er heldur ekki neitt nýtt fyrirbæri í Noregi. Flest hina stóru iðnfyrirtækja eru að öllu eða einhverju leyti í

höndum erlendra aðila. Við getum heldur ekki haldið því fram, að við höfum haft slæma reynslu í þessu efni. Það er a.m.k. ekki álit þeirra, sem búa í þeim iðnaðarbyggðum, sem risið hafi upp umhverfis slíkan iðnrekstur o.s.frv."

Þarna segir hinn margreyndi forystumaður Norðmanna, að sú fjárfesting, sem hv. 3. þm. Reykv. ætlar að fara að vara Norðmenn við og bjarga þeim undan, hafi orðið norsku þjóðinni og sérstaklega norskum verkamönnum til mikils hags. ^{þessi verður} ~~þessi~~ heldur ~~ekki~~ komist hjá því, að sú ríkisstj., sem nú ~~h~~ hefur nýlega tekið við völdum í Finnlandi og þar sem flokksbræður hv. 3. þm. Reykv., kommúnistar, eru valdamiklir í, hefur gert sérstakar ráðstafanir til þess að fá erlent fjármagn inn í landið. Þetta getur hv. 3. þm. Reykv. lesið um, t.d. í nýju hefti af Nordisk kontakt, sem hefur verið útbýtt hér á borð þm. ~~er~~ ^{er} í 2. hefti þessa árs /gerð grein fyrir þeim sérstöku ráðstöfunum, sem nýja finnska stjórnin hefur gert, án þess að þar sé nokkuð getið um ágreining flokksbræðra hv. þm. Þessir menn hafa sannfærzt um það, að ef þeir vilja hafa fjölbreytt atvinnulíf, verða menn nú á dögum að taka þátt í alþjóðlegri starfsemi og það er einmitt hin aukna, alþjóðlega starfsemi, sem á Finn stóra þátt í því, að við höfum nú forðast það kreppuástand, komist hjá því, sem varð mestur bölvaldur á milli stríðsárunum. Hv. 3. þm. er miklu nær að læra af slíkri reynslu heldur en vera að telja sér trú um, að hann eða aðrir, sem lifa á löngu liðnum tímum séu þess umkomnir að kenna hvort heldur Norðmönnum eða Finnum, hvernig þeir eigi að stjórna síka sínum eigin já málum.

Ég verð einnig að játa, að þó að mér þatti mjög fróðlegt að heyra það, sem öldungadeildarþm. Fulbright sagði, hef ég tiltölulega litla trú á því, að Íslendingar séu þess umkomnir að leysa hið hörmulega stríð í Viet-nam, eins og hv. þm. vill, að Íslendingar fari að beita sér fyrir. Ég tek fyllilega undir þau ummæli, sem einn reyndasti stjórnámalamaður á Norðurlöndum, Erik Eriksen, sagði nýlega í viðtali við danskt blað. Hann talar um það, hvílik áhrif Viet-nam-málið hafi haft í dönsku kosningunum ekki alls fyrir löngu, og það er vitað mál, að þetta mál hafði þar töluvert áhrif, sem var í raun og veru ekki alveg óeðlilegt, vegna þess að dönsku stjórnámalamennirnir, þar á meðal danska ríkisstj. hafði látið ~~það~~ eins og það væri á færi Dana að leysa þetta mikla vandamál. Þegar það kom svo í ljós, að danskir stjórnámalamenn höfðu þarna engin áhrif, var eðlilegt, að óreyndur æskulýður í Danmörku yrði fyrir vonbrigðum og teldi, að þessir menn hefðu staðið sig illa.

ERik Eriksen segir alveg réttilega: Viet-nam stríðið er með tilliti til þess, sem menn geta gert í dönskum stjórnámalum, efni, sem ekki x getur skipt máli. Ég get ekki ímyndað mér, nokkur dönsk stjórn hversu dugleg, sem hún kynni að vera, gæti haft áhrif til þess að stöðva þetta óheillavænlega stríð. Ég tek fyllilega undir þessi ummæli hins margreynda og mikilhæfa danska stjórnámalamanns, sem ég tel með allra mikilhæfustu stjórnámalamönnum á Norðurlöndum. Auðvitað ef smáþjóðirnar gætu leyst þetta stríð, eiga þær ekki að láta á sér standa með leiðbeiningar og hjálp til þess. En reynslan þar er búin að sýna, að jafnvel smáþjóðir, sem eru margfalt jafnvel hundruðum sinnum mannfleiri en

við, ráða ekki við þennan vanda, geta ekki leyst hann og við skulum ekki vera að leika á okkur sjálfa eða leika á okkar kjósendur eða beina huga íslensks æskuljófs frá þeim málum, sem hann getur haft góð áhrif á, í slík villuljófs, eins og hv. þm. er í þessum efnunum og öðrum að reyna að bregða upp fyrir honum. Menn verða þar fyrir vonbrigðum og sannast að segja, þó að ~~hér~~ hafi margt betur farið nú en áður, er hér margt óleyst enn þá. Ég tek ekki undir það, sem hv. ritstjóri Þjóðviljas sagði á gamlársdag í sinni forystugreið, þar sem hann lýsti sínum eigin sálarháská yfir því, Magnús Kjartansson, að nú væru ekki búksorgir lengur til þess að þjá menn hér á landi og þess vegna væri baráttuhugur þeirra fyrir góðum málefnum í höttu. Þetta er að vísu rétt, að okkur hefur tekið að útrýma að verulegu leyti fátæktinni á Íslandi. Því miður er þó ~~þó~~ enn við svo margan vanda að etja og mörg vandamál óleyst á Íslandi, að bæði ungi og gamli og margar kynslóðir á Íslandi þurfa á að leggja sína vinnu fram til þess að leysa þann vanda. En fyrst og fremst í utanríkisárum ber okkur skylda til þess að halda þannig á, að Ísland verði ekki til þess að skapa aukna ófriðarhöttu í heiminum. Það er ærið og mikið verkefni að reyna að leysa fram úr því. Þar hvílir á okkur þung skylda. Þar tjáir ekki að kasta frá sér vandanum og láta eins og hann sé ekki til, eins og hv. þm. vill gera. Ég vil segja: Þetta er það, sem okkur ~~þá~~ greinir fyrst og fremst á. ~~En segja~~ Við Íslendingar eigum að láta alþjóðamál til okkar taka. Við eigum að reyna að hafa áhrif á stórveldin eftir því, sem við getum. En það er fyrst og fremst von til þess, ef ~~þá~~ við sjálfir gerum okkur grein fyrir okkar eigin skyldu.

ef við bregðumst henni ekki og ef við gætum þess sjálf-
ir í okkar athöfnum að koma þannig fram, að virða al-
þjóðalög og rétt og hafi í þeim efnum fagurt fordæmi
fyrir þeim, sem starri eru. Þetta er mikið verkefni og
oft ekki eins auð~~þ~~^{leyst} eins og hv. 3. þm. Reykv. vill
vera láta.

Nú er það svo, eins og ég sagði, að hv. þm. er tölu-
vert skoðanareikull í þessum efnum. Það er óhagganlegt,
sem ég sagði, að hann varð manna fyrstur til þess að
benda á, að hlutleysi væri Íslendingum lítil eða engin
vörn. Hann varð manna fyrstur af Íslenskum alþm. til
þess að benda á þessa staðreynd. Hann vildi h^lalda því
fram hér á dögnum, að hann hefði vaknað til vitundar
um þetta eftir München-sáttmálann, sem gerður var 1938.
Sannleikurinn er sá, að hv. þm. hafði komið auga á
þetta áður og það ~~var~~^{er} furðulegt, þegar hv. þm. er nú að
gera lítið úr því, sem bæði hann og hans forystumenn,
leiðtogar, hafa um þessi efni sagt. Hann var nú að
láta eins og han^s látni vinur, ~~su~~^{er} maður, sem ég mat
mikils, þó að ég væri honum ósammála, Hendrik Ottósson,
hafði eftir Lenin í þessum efnum. Hv. þm. lét eins og
þarna hefði Hendrik Ottósson talað af sér og sagt eitt-
hvað, sem hann ~~er~~^{hefti} ekki maður til þess að standa við.
Ég spyr hv. þm.: Af hverju leiðrétti hann ekki Hendrik
Ottósson meðan hann var lifandi? Af hverju vaknar hann
nú fyrst til meðvitundar um, að Hendrik Ottósson hafi
þarna talað af sér? Hendrik gerði það og ekki eingöngu
í sinni bók, sem kom út 1948, bókinnⁱⁿⁿ "Frá Hlíðarhúsum
til Bjarmalands", þar sem hann segir á síðu 248;
með ~~l~~^leyfi hestv. forseta:

"Skömmu áður en við lögðum af stað heimleiðis, [hann

og Brynjólfur Bjarnason. ¹Áttum við að koma á fund framkvæmdastjórnar Komintern og skýra henni frá verkalyðshreyfingunni á Íslandi og stéttabaráttunni. Það varð að ráði, að ég flytti erindið, en báðir höfðum við Brynjólfur samið það. Ég flutti það stórslysalaust á þýsku og ensku, en það voru þau heimsmálin, sem flestir fulltrúarnir skildu. Þar var Lenin og kallaði hann einu sinni fram í fyrir mér. Fannst honum eitthvert atriði ekki nægilga vel skýrt. Ég sagði þá, að sennilega myndu fæstir viðstaddir vita neitt um Ísland. Þá kvað við hlátur og Lenin sagði, að víst þekktu fulltrúarnir til landsins, enda væru þeir forystulið verkalyðs heimsins og mætti atlast til þess, að þeir vissu meira um Ísland en almenningur. Hann hóf þá hina frægu tölu sína um hernaðarlega afstöðu Íslands í framtíðarstýrjöld, sérstaklega með tilliti til flughernaðar og kaþbáta".

^{þann} ~~þann~~ er ekkert um að villast, hvað hinn látni heiðursmaður hefur sagt og það kom ekki einungis fram í þessari bók. Hann skrifaði líka grein ^{um} ~~um~~ þetta sama efni hinn 23. janúar 1946, sem birtist í Þjóðviljanum þann dag og þar segir m.a.:

"Nokkru eftir 1918 fóru ^á ~~á~~ heyrast raddir um það, að Ísland mundi teplega geta haldið hlutleysi sínu á sama hátt og áður. Lenin mun hafa verið fyrstur manna til þess að benda á þessa staðreynd 1920, en fáir Íslendingar tóku hana alvarlega".

En það voru ^{til} ~~til~~ Íslendingar, sem tóku hana alvarlega, þ.á.m. hv. 3. þm. Reykv. Hv. þm. talaði þá hvað eftir annað ekki einungis eftir haustið 1938, heldur áður, um það, að hlutleysið væri úrelt með öllu. T.d. ^{til} ~~til~~ hinn 14. október 1937, segir Einar Olgeirsson

"Ísland verður að gera ráðstafanir til að tryggja sjálfstæði sitt. Frá því Ísland fékk sjálfstæði sitt 1918, hefur orðið svo stórfelld breyting á alþjóðaháttu að sú trygging, sem menn þá treystu á, að nægja mundi fyrir sjálfstæði smáþjóðar eins og Íslendinga, Virðing fyrir sjálfstæði þjóðar og drengskapar gegn vopnlausri smáþjóð eru nú horfin".

Þetta sagði þm. 14. október 1937 og það var bæði á undan og eftir nánar skýrt, ~~hvaða~~ hvaða úrræði ettu að koma í staðinn fyrir hlutleysið. Eg veit ekki, hvort Einar Olgeirsson skrifaði grein, sem 15. maí 1936 birtist í Verkafélagsblaðinu, en ^{hinn} ~~þá~~ lýsir skoðunum þeirra félaga á árinu 1936. Þar segir með leyfi hestv. forseta:

"Það er alveg ófyrirgefanlegt að gera ekki allt, se auðið er til að ná samningum við land eins og Frakkland, Bandaríkin og Norðurlönd, til þess að tryggja sjálfstæð landsins eftir því, sem kostur er og gera þannig aðstöðu betri til þess að knýja einnig England og Þýskaland til þess að viðurkenna sjálfstæði landsins".

Þarna vísar Verkafélagsblaðið beinlínis á sams konar bandalag með sams konar þjóðum eins og nú er aðaluppistaða Atlantshafsbandalagsins ~~(Evrópa og Bandaríkjunum)~~ ^{Fríska og Bandaríkjunum} ~~vestan hafa~~ Einar Olgeirsson sjálfur sagði að vísu og það er rétt, það er á árinu ~~1938~~ 1938 og 1939, þegar hann segir t.d. í Þjóðviljanum 3. febrúar 1939:

"Yfirlýsing Rooseveltts sýnir og sannar, að fullur möguleiki er á því, að Bandaríkjastjórn mundi láta ábyrgð á friðhelgi Íslands til sín taka. Það er því fullkomið ábyrgðarleysi gagnvart sjálfstæði og framtíð íslensku þjóðarinnar að sinna ekki till. vorum. Við eigum strax að leita tryggingar Bandaríkjanna og annarr

rikja fyrir sjálfstæði voru og friðhelgi, svo að við séum ekki einangraðir og varnarlausir ofurseldir yfirgangi og ágirnd hins nazistiska Þýskalands".

Og 1. desember 1938 sagði Einar Olgeirsson í sama blaði:

"Því er það, að íslenska þjóðin verður og að tryggja sér, ef nokkur kostur er á, að erlend ríki, sem styrkur er að og standa mundu við skuldbindingar sínar, tækju einnig ábyrgð á sjálfstæði Íslands og verðu það, ef á það yrði ráðizt. En engin ríki hafa enn sem komið er tryggt sjálfstæði vort. Hins vegar eru ýmis ríki, sem atla mætti, að ekki vildu þola, að Ísland yrði gert að þýzkri nýlendu. Til þessara ríkja verðum við að leita og fá úr því skorið, hvort þau vilja taka á sig skuldbindingar gagnvart okkur. Þau ríki, sem hér koma fyrst og fremst til mála, eru Bandaríkin, Norðurlönd, Sovétríkin og því næst England og Frakkland".

Þarna skýtur hv. þm. að vísu Sovétríkjunum inn. En við skulum minnst þess, þegar hv. þm. heldur því fram, að hann hafi gert þessar till. undir skugga München-sáttmálans og yfirvofandi stríðs, að stríðið 1939 braust því aðeins út og það var alger forsenda fyrir því, að það hófst, að Stalin samdi við Hitler. Mér dettur ekki til huga að halda því fram, að rússneska þjóðin hafi viljað stríð frekar en þýska þjóðin. En það voru þessir tveir einræðisherrar, sem sömdu gegn vilja sínum um það að hleypa seinni heimsstyrjöldinni

Nd. 9. marz 1967.

HJ

51. f. c.

~~gegn vilja sínum um það að hleypa seinni heimsstyrjöldinni~~
~~inni~~ af stað. Framhjá þessu verður aldrei komist og hv. þm. tjáir ekki að segja, að þessi hætta hafi fyrst hafist með München-sáttmálanum, ^{við} getum sagt, að Bretar hafi þar samið af sér og má þó spyrja. Var ekki skynsamlegt að gera útslitatilraun til þess að koma í veg fyrir nýja stórstyrjöld? München-sáttmálinn brást ekk, vegna þess að hann var gerður, heldur vegna þess, að hann var svikinn. Hann var svikinn af Hitler í ársbyrjun 1939 og eftir þau svik, var Hitler fyrst orðinn, að mati Rússa, samningshafur. Þetta eru þær staðreyndir, sem vert er að hafa í huga og ^{stæðulaust} er að snúa við, eins og hv. þm. reyndi að gera í sínum málflutningi. [Það má endalsut telja upp tilvitnanir í sömu átt og ég hef nú gert, ^{er} ég skal ekki eyða tíma þm. í það ^á gallinn á millistriðsárunum frá 1918-1939, var einmitt þessi, að þá höfðu lýðræðisríkin ekki viðsýni og dug til þess að hafa bandalag sín á milli. Ef þau hefðu komið á slíku bandalagi milli 1920 og 1930, er það vitað ^{mál} ~~er~~, að ný styrjöld hefði ekki hafist, þá hefði Hitler aldrei komist til valda, þá hefði hann ekki getað sótt þann styrk til einræðisherrans í Moskvu sem hann síðan sótti, til að koma seinni styrjöldinni á, ^{er} það er einmitt til að forðast sams konar ógæfu, sem lýðræðisþjóðirnar, og þar með Íslendingar, eru nú bundnar í bandalag, til þess að vernda friðinn. Með þeim árangri, sem ljós er, að það hefur tekist að friða þennan heimshluta þeirri ágengni, sem var haldið uppi allt þangað til Atlantshafsbandalagið var gert, ^{nað}

11
- 6 -
Eftir þetta er nú kominn meiri friður, betri horfur en nokkru sinni áður. og svarið við því og afleiðingin af því er ekki það, að hverfa frá því, sem vel hefur gefið izt, heldur halda þvi áfram. með því segi ég ekki, hvernig koma eigi fyrir vörnum Íslands í einstökum at- riðum, það er mál, sem verður að skoðast hverju sinni, eftir því, sem íslenskir hagsmunir segja til um, en ekki eftir því, sem útlendir hagsmunir segja til um, eins og hv. þm. og hans bandamenn hafa fyrr og síðar gert. Það stendur óhagganlegt í þingtíðindunum frá 1941, að Brynjólfur Bjarnason, sálufélagi hv. þm. sagði, að það mætti skjóta á Íslandi, ef það yrði til þes, að Sovétrík unum yrði hjálpað. Ég veit að hv. þm. vildu eyða þessu, en þeir komast ekki hjá, að þetta væri sagt, þetta var skráð, þetta stendur óafmáanlegt. Alveg eins og það stendur óafmáanlega í gerðarþók utanrnm., þó hv. þm. hafi þá bæði og einkum eftir á reynt að slá ~~úr og í~~ úr og í, að ~~úppvíst~~ eftir að uppvíst var, að Rússar lögðu til, að Íslendingar lýstu því yfir, að þeir væru í stríði við Þjóðverja eða Japani, breytti hv. þm. um skoðun, hann vildi ekki að þetta yrði gert, fyrr en hann var búinn að fá leiðbeiningu frá Rússum. Hann bað um, að það yrði grenslast eftir því, hvað Rússar segðu, og eftir það sagði hann: Við skulum lýsa því ~~við~~, að Þjóðverjar séu í stríði við okkur. Þetta getur hv. þm. lesið, ef hann vill. Það stendur þarna, þetta verður ekki afmáð. Ég veit, að hv. þm. vildi nú ógjarnan hafa sagt þetta, en þetta gerði hann, þessu lýsti hann yfir í febrúarlok 1945. Þetta er svo enn annað, að bæði

Va
-B-

hann og hans félagar tóku ábyrgð á vörnum landsins þegar þeir voru í vinstri stjórninni 1956 til 1958. Hv. þm., Lúðvík Jósefsson, vildi mótmæla því hér á dögnum með fram í kalli, að hann hefði ~~áður~~ látið uppi, að ótti við götulæti í Reykjavík hefði haft áhrif á afstöðu hans og hans félaga í þessum efnum. Nú vitum við, að hv. þm. er ~~þú~~ ekki allt af alveg nærri sannleikanum í sínum yfirlýsingum. Að vísu skal ég játa það, að hann þóttist ekki sjálfur hafa verið svona hræddur, en það stendur hins vegar í grein, sem hv. þm. skrifaði 1. marz í Þjóðviljann, þar stendur, með leyfi hæstv. forseta, m.a. Greinin heitir. Hverjir hafa svikið í herstöðumálunum, og þar segir m.a.: "Ástæðan til frestunarinnar var sú, að með hernaðarárás Breta og Frakka á Súezkanálinum ~~XXXXXX~~ ^{Suez} ~~XXXXXX~~ óeirðunum, sem brutust út í Ungverjalandi í nóvember mánuði, tókst ~~hernaðarsinn-~~ um og ýmsum afturhaldsöflum í Reykjavík, að þyrlla upp slíku moldvirði blekkinga og æsa upp svo ýmsa sakleysingja, að óhugsandi var, á meðan sú æsingaalda stóð yfir, að koma fram endurskoðun á hernámssamningnum við Bandaríkin í þeim anda, sem Alp. hafði ákveðið! Þetta segir hv. þm. (Gripið fram í. Er þetta það sama, sem forsrh. sagði?) Hann heldur áfram þeir aðilar úr Framsfl. og Alpfl., sem lofað höfðu að vinna að því, að herinn færi úr landi, gáfust upp fyrir þessum æsingum afturhaldsins, sem skipulögðu upphlaup hér og þar í bænum, brutu rúður í húsum, réðust á fólk og hóttu limlestingum". Þetta sagði ~~hæx~~ hv. þm., ^{þú} þú, hann segist ekki sjálfur hafa verið hræddur, en það voru félagar hans, Eysteinn Jónsson og Hermann Jónasson, Guðmundur í og Gylfi Þ. Gíslason, þeir voru svo hræddir, að þeir skuldu á

leinnia

beinunum, en hetjan óhrædda gagnaði og þorði ekki að bera upp málið, fyrr en 2 árum síðar. (Gripíð fram í þetta er rangt, sem hæstv. forsrh. sagði). Allt rétt, sem hann sagði, eins og vant er. Lúðvík Jósefsson segir að vísu. „Við Alþbl-menn vorum reiðubúnir að samþ. endurskoðun, sem tryggði það, að ~~hætt~~ herinn færi, en það eitt nægði ekki, þegar samstarfsflokkar vildu hið þveröfuga.“ Ja, hversu fylgdi hann nú þessu fast eftir, blessaðurur heiðursmaðurinn? Það var aðfaranótt 3. des. 1958, þegar ráðið var, að vinstri stjórnin myndi segja af sér, sem flokkur hv. þm., fyrst mannaði sig upp og gerði samþykkt um það, að það skyldi ákveðið síðar, hvenær Alþbl. gerði það að fráfaraatriði, hvort staðið yrði við loforðin um birttíðir hersins eða ekki. Það var ekki einu sinni þá, að þeir mönnuðu sig upp, tveimur árum eftir að æsingaraldan var hjá liðin og hætt var að brjóta rúður og gera aumingja mennina svona hrædda, það var ekki einungis svo, að þeir mönnuðu sig þá upp til þess að segja: „Mei, nú skulum við gera þetta að fráfaraatriði.“ Mei þeir ætluðu að ~~gera~~ ^{skveta} það einhvern tímann seinna, hvort og hvenær þeir ætluðu að standa við öll hátiðlegu loforðin. Þannig var nú hetjuskapurinn hjá hv. þm. Hv. þm. vildu ~~þá~~ ^{þá} alveg eins og kom fram í ~~fy~~ yfirlýsingu þeirra málssvara á dögnum, þeir vildu einungis hafa þetta mál sem samningsatriði, til þess að halda sér inni í ríkisstjórn, geta slegið af, gert það að verzlunarvöru, til þess að taka þátt í að fá 30 silfurpeningana, sem Þjóðviljinn talaði um í des. 1956. Það er alveg það sama nú. Þeir gera hátiðlegar samþykktir um varnarleysi landsins, en þeir segja: Auðvitað dettur okkur ekki í hug að gera það að skilyrði um það, hvort við eigum að vera í stjórn eða ekki. ^{þá} Þetta er ekki þetta.

14
E

J

virði. Eg held, að fáir taki þessa herra þkja alvarlega eða þeirra yfirlýsingar í þessum efnum. Það er a.m.k. ljóst, að þeir taka sig sjálfir ekki alvarlega, ^{þú} er meira en reikult og meira en svikul, öll þeirra framkoma í þessu máli fyrir og síðar.

Umhyggja hv. 3. þm. Reykv. lýsir sér svo e.t.v. best í því, að hann segir: Þeim mun meiri, sem hernaðarþýðing Íslands er, því meira ríður á því, að landið sé óvarið. Þetta var meginkjarninn í hans síðustu ræðu og það er vissulega fróðlegt, að menn hafi þetta í huga, að einmitt vegna þess að hv. þm. gerir sér grein ~~þkx~~, að fyrir, að hernaðarþýðing landsins hefur ekki minnkað, heldur vaxið, vill hann, að landið sé varnarlaust. Hverjum til hags og fyrir hverjum? Hv. þm. þarf ekki að svara þeirri spurningu. Það vita allir. Af hverju? Og hver á að hafa hag af þessu varnarleysi landsins? Hv. þm. gerir sér líka mjög vel grein fyrir því og það er rétt, sem hann benti á í sinni ræðu og hann vék raunar að hér í fyrra einnig, að ef Atlantshafsbandalagið leysist upp, verður hernaðarþýðing Íslands miklu meiri heldur en ~~þkx~~ áður einfaldlega vegna þess að meðan nęgar varnarstöðv^{ar} eru til í Evrópu, á meginlandi Evrópu, er síður ástæða til þess bæði að sękja annað frá Íslandi og hefja hér stríð, En ef Ísland verður átvörður og varnarleysi og upplausn í Evrópu fyrir hinn vestręna heim, (Gripið fram í) Við skulum hreinlega jęta það, að stórveldin hugsa um sinn hag og ef við gerum okkur ekki grein fyrir því, svikjum við okkar eigið land. Við ráðum því ekki, hvort verður bariat um Ísland. Það eru aðrir sem ~~þkx~~ ^{þkx} því. En við getum haft

15
C

áhrif á það með okkar litlu þátttöku, hvort haldið verður
ur uppi friðarsamtökum í heiminum, þeim samtökum, sem
vantaði 1920-1939, sem gerði tveimur einræðisherrum
mögulegt á bak við sínar þjóðir að semja um það að ~~inn~~
leiða mesta blóðbað yfir þjóðirnar, sem nokkurn tíma
hefur verið hafið.

Íslendingar eiga að gera sér grein fyrir þessum
staðreyndum. Það getur vel verið ^{at} ~~es~~ við óskum þess allir
að staðreyndirnar veru aðrar. En meðan þessi ógnaröfl
enn leika lausum hála, er það eina, sem getur haldið
þeim í skefjum, að hinar friðsömu þjóðir sameinist um
það að [?]halda uppi friði í heiminum.

Í upphafi síðasta fjárigs ljósti
 ég - þá um örtum megin stefnu
 stjórnarráðs og helstu víðfangs-
 efnum. Þetta þá á líklegt vegna
 þess hversu langt var litið frá
 því að ríkisstjórnin holti gefit
 tekið við völdum og gefit stefnu.
 yfir lýsningu sína, þá á því sé
 mi önnur þykki engu að síður
 rétt að gera mi örskatta grein
 fyrir megin stefnu stjórnarráðs
 og helstu víðfangsefnum, sem mi
 blasa við.

Megin stefnan er ein hin sama
 að tryggja heilbrigðan grunnvöll
 efnahagslífsins svo að framfarir
 aukist sem örst, atvinnu haldid
 almenn og öregg og lífskjör
 geti farið batandi. Til þess að
 þetta megi takast situr mi
 vegna verðleikana í viltflutu-
 ingvörum landsmanna mest
 á að stötva verðleikana
 innanlands. Í því skyni áttum
 helar ríkisstjórnin ákveitt að
 greiða situr verðleikana þar

Gomni um á 2. 2

Mál, sem eru tilbúin til
flutnings í þingbyrjun.

1. Frv. til l. um landhelgisgæzlu Íslands.
2. Frv. til l. um br. á l um bann við botnvörpuveiði í landhelgi.
3. Frv. til l. um br. á áfengislögum.
4. Frv. til l. um fávítastofnanir.
5. Frv. til l. um br. á l. um almannavarnir.
6. ~~Skýrsla um meðferð dómsmála.~~
7. Frv. til l. um skipun prestakalla og prófastsdæma.
8. Frv. til l. um Kristnisjóð.
9. Frv. til l. um verðjöfnunargjald af veiðarfærum.

49.

Blomi inn á 2.3.

Menntamátl.

Lagafrumvörp, sem ætlunin er
að leggja fyrir næsta Alþingi.

- 1) Frv. til laga um námslán og námsstyrki
- 2) Frv. til staðfestingar á bráðabirgðalögum um breyt. á lögum um vernd barna og ungmenna.
- 3) Frv. til skólakostnaðarlaga,
- 4) Frv. varðandi afnám Viðtækjaverzlunar ríkisins,
- 5) Frv. til höfundarlaga,
- 6) Frv. til laga um greiðslur til höfunda vegna útlána úr bókasöfnum.

þarf ekki
at veita

7) Frv. um breytingu á lögum um varpslög

23/9 1966.

R. M.

vefna Ísl. Sjón-
varps.

8) Frv. til laga um listamannalögmál
(samt ekki í þingskránni)

sem vortu á þeirri sambandi
sambandslegi um þau efni um
þyngi skemmtu. Um þessi ríttíðni
til ut um þessu marki um
ríttíðni hafa samráð við
stjórnfélög verkabíts og vinnuveit-
anda at sjálfráttu met samvinna
vit Alþingi efti þvi, sem efni
staude til.

Áf einstökuu máttum, sem
lígt vortu þyngi Alþingi, auk
þjálfaga - framvörps og þeirra
framvörpa, sem eru í sambandi
vit þat, og framvörpa um
statfestingu á brátaþingta-
lögunum, er þessara at vortu í
í upphafi þings:

[Um þessi upptalningu á
þess. þvi (í dömsmök).
er þessara at 8 á mitta
manta mörk.]

þvi til laga um útleitningu gjöld
af sjávarafurttum, þ.e. samstæva
hlutdeild sjómanna samtakanna og
Landssambands íslenskra útvegs-
mannanna, þvi til laga á fram-
hald þeirra þyngi landanna í eilanda

veit-skipa bei vit land, fros
 fros. til laga um at-tilk versluvar
 folkes at atvinnuleysis tryggjum
 um fremur verður eður flutt
 fros. til laga um samabyrgt
 Islands á fiskiskipum og fros.
 um bátabyrgtan félög, svo
 og fros. til breytinga á lei-
 veit-lögum.

fros. til laga
 um listamannalöngun

Sitar á frumgöngu er at vanda
 fros. til nýrra heilbrigða um
 tollheimta og toll-efni lit og
 fros. um statgættu opinbera
 gjalda [og] athugasemur um
 fros. um eftirlit met opinberum
 framkvæmdum, fros. um eubaltis-
 listat: og fros. til nýrra
 bóteveldislyga [Um: er at
 eður skotum - hefur laga 2 máf.
 efna skipa- og gertan ríkisins
 um fremur og at
 og] tillögum um öflum nýrra
 tekna fyrri vegarjót, svo og
 breytingum á lögum um
 almanna tryggjiga vegna fyrri.
 hugaðs afnám ríkis fram færsla
 sjúkna manna og örþunna í
 bestri um á orlofs lögum um í

4)

Lögumanna um rétt verkafólks
til uppsagnarfrests og um rétt
fess og fastra starfsmanna til
lunn vegna sjúkdóms og slysa.
for falla, og ~~hættu~~ nýrri heildar-
endurstatun í lögunum um opin-
bera stöðvit íbúta byggningar

þá er ummítt að samnigun
fr. til laga um jarta kaup-
sjöt ríkisins og lagatvígur.
sjöt leudhinnastarins. Gvortveggi
fessi fr. verða samnir í
samræmi vit samkomulagið
um hinvörvent.

Loos blitun Alþingis met
einum eta östrum hatti at
taka í kvörtun um það,
hvort sek hia eigi togara-
itgerit niogu leika til áfram.
haldandi nebsturs met endur.
heimtu fyrri ~~set~~ mitta vit
lundit at öllu eta nokku.

Úr ræðu Eysteins Jónssonar, fjármálaráðh., í
eldhúsdagsumræðum 30. jan. 1956.

(Tíminn 31. jan. 1957):

"Brotið blað í efnahags-
sögu landsins.

Kommúnistar höfnuðu í upphafi hinnar miklu deilu allri samvinnu um að leita að raunverulegum kjarabótum fyrir verkalyðinn eftir öðrum leiðum, og sögðu að kaupið ætti að hækka. Höfnuðu síðan boði um 7% kauphækkun fyrstu daga verkfallsins, vegna þess, að þeir vildu hafa langt verkfall, sem gerði mikið tjón. Miðuðu allar þessar framkvæmdir við að skapa erfiðleika, en ekki hitt að finna lausn, sem gæti komið hinum lægst launuðu í landinu að varanlegu liði.

Ég benti á það þá, að með þessum ráðstöfunum væri brotið blað í efnahagssögu landsins. Fram að þeim tíma hafði framleiðslan farið vaxandi, verðlag haldist stöðugt í tvö og hálf t. ár, sparnaður aukist mikið, greiðsluafgangur verið á ríkisbúskapnum, hægt að lækka skatta og tollaálögur árlega nokkuð. Togaraútgerðin stóð á hinn bóginn höllum fæti og hefði þurft að gera nýjar ráðstafanir til viðbótar þeim, sem áður höfðu verið gerðar til stuðnings henni, þótt ný hækkunaralda hefði ekki verið reist. En allt hefði það verið viðráðanlegt og tiltölulega létt samanborið við það, sem nú liggur fyrir.

Eiður: sjálfsagt er nú ekki fótur fyrir, ^{pvi} en það væri gaman að fá svar yðar við því, að það ætti að fjölga stjórnarflokkunum og bjóða Alþýðubandalaginu aðild að ríkisstjórn.

Forsætisráðherra: Það er kveðið á um það í alþingiskosningum, hvaða stjórnarstefnu eigi að fylgja, og síðustu alþingiskosningar sögðu til um það, hvaða flokkar skyldu fara með völd í landinu á næstu árum. Mér myndi auðvitað verða það mikil ánægja, að Alþýðubandalagið vildi slást í fylgd með okkur - auðvitað að því áskildu, að þeir féllust þá á þá stefnu, sem kjósendur ákváðu 1963 að fylgt skyldi.

Eiður: Teljið þér nokkrar horfur á því?

Forsætisráðherra: Um það geta aðrir betur sagt en ég.

Andrés: En ef við horfum nú svolítið lengra fram í tímann, forsætisráðherra, til dæmis til kosninganna. Teljið þér, að eftir kosningar kæmi til greina fjögurra flokka stjórn eða þjóðstjórn um stöðvun verðbólgunnar til dæmis?

Forsætisráðherra: Kosningarnar verða að segja til um það, hvernig stjórnarmyndum verði háttað að þeim loknum, og flokkarnir auðvitað ganga hver með sína stefnuskrá til kosninga og það s...? mat á kosningaúrslitum, sem segir til um það, hvaða úrræði eigi að hafa. Ég hef takmarkaða trú á þjóðstjórn nema alveg sérstaklega standi á, og ég hygg, að sú sé ^{mei}reynslan víðast. Það getur vel orðið þannig, að eðlilegt sé að koma á þjóðstjórn á Íslandi, en ég endurtek það, sem ég sagði áðan, að þegar menn eru að tala um stöðvun verðbólgunnar og lausn hennar í eitt skipti fyrir öll, þá er þar um draumsýn að ræða vegna þess, að vandamálín eru svo flókin, og verða svo viðvarandi, að ef á að hindra það, að þau komi upp aftur, ja þá yrði þjóðstjórn að vera að eilífu. Og þó að ég haldi mikið upp á stjórnarandstæðinga, þá efast ég nú um ~~það~~ samlyndið hjá okkur til lengdar, þó að okkur geti vafalaust komið saman um að leysa tiltekkin vandamál, ef þjóðarþörf krefur.

Andrés: En yrði það ekki alltaf meginverkefni og sígilt verkefni
ríkisstjórnar að hafa hemil á verðbólgunni?

Forsætisráðherra: Jú, jú.

Eiður: Ef við víkjum að lokum stuttlega að utanríkismálum.....

Magnum Kjartansson á Alþingi
15. des. '65.

„Við þurfum sannarlega ekki að
glaqtast okkar í samhengi við
aðra fyrir þá efna hagskrömu, sem
hér hefur verið á málaförum
áratugum. Og efna hagskrömu
þæt erum við betur til þess
þarir til þess en nokkru
sínum fyrir að kátast í ný
verkefni.“

Þjóðviljinnur 31. des. '66
„Þingum heiti einnig við þá á tímum
þess bókavagns eru ekki eins margingula
og sedra ver að tjána niðri félagslegum
við þarfum og helja eftir söku eftir vindi.
En einstaklinga sem þökva sér niðri
í félíka sin gæmi þá að sama þá
þann besta speki að þat stöta þá
að eignað heiminn af manni þynnaða sílu
sínum“

Sp. 11. maí '65.

~~At~~
Blm. stjórnmála-
unnættur (eldh. d.)

Ol. Jóhannesson.

6.

stefnu. Enda hefur hún lánað öðrum þjóðum sjálfan efna hagsráðunættina. Í stað þess létur hún reka á reiðanum og allar þjóðfélagsdegar aðgerðir hennar bera svip af handshófi, ráðleysi og ringulreið og það er víst þetta stjórnleysi, sem málögga stjórnarsinna kalla frelsi.

Auðvitað hljóta margir fylgismenn ríkisstj. að hafa gert sér ljóst fyrir löngu, í hvert óefni stefnir. En þeir hafa sjálfsagt margir hverjir lifað í þeirri von, að ríkisstj. tæki sig á og hafa sagt eins og maðurinn: Kannske Eyjólfur hressist, en nú hlýtur sá vonarneisti óðum að vera að kulna, því að Eyjólfur hefur bara allt af hrakað. Vixlspör ríkisstj. hafa orðið á fleiri og stærri, Þolinnaði manna hlýtur því að vera á þrotum og trú á því, að nokkurra nýrra raunheftra árræða sé að venta af núv. ríkisstj., mun orðin næsta í ágæt.

Framundan er ný og geigvænleg verðbólguvalda. Núv. stjórn hefur tvisvar gripið til gengisfellinga, í fyrri skiptið var hún óþarflega mikil og xí síðara skiptið algerlega óþörf. Nú óttast margir og ekki að ásteðulausu, að ríkisstj. muni grípa til þriðju gengisfellingarinnar á komandi hausti. Vegna þessa, sem á má undan er gengið, x duga því miður ekki yfirlýsingar hastv. forsrh. hér í ~~gættu~~ gærkvöldi til að eyða þeim grunsemdum. En verði þriðja gengisfellingin framkvæmd, ætti málirinn að vera fullur. En hvað sem er um það, er hitt ~~salvst~~, að gengi ríkisstj. er sílökkandi. Eg fé ekki betur séð en núv. ríkisstj. sé eins og á flótta, á flótta frá upphaflegri stefnu, á flótta frá aðkallandi vandamálum, á flótta fyrir stjórnarandstöðunni, sem þrátt fyrir allt og sem betur fer hefur getað sveigt ríkisstj. til fylgis við ~~hon~~

1
Lerit
Bjarnar 1 -

RS

Nd. 12. des. 1966.

25. f. h.

74. mál Nd.

Verðstöðvun, frv. 2. umr.

Forsrh. (Bjarni Benediktsson): Herra forseti.

Það er með verðbólguna eins og syndina, flestir kvarta undan henni, en nærri því enginn gerir nokkuð á móti henni. Ástæða er til að ætla að flestum vegna samilega vel í sambúð við hana. Öllum þykir minni verðbólga en en vera til góðs, en enginn vill eða getur borgað það sem ~~þetta~~ myndi ^{á draga in heimur} kosta, af því að menn grunar að hinir séu ekki fúsir til að gera þetta af sinni hálfu. Af því leiða breytingar á samningum, sem ákafir bardagamenn gegn verðbólgunni standa fyrir, menn sem ~~fta~~ fyrst undir kostnaðarverðbólguna og búast síðan skjaldbrynju móti tilfánanlegum aðgerðum af hálfu ríkis og stjórnámálanna. Afleiðing af öllu þessu er sú, að sjaldan er gripið til verulega áhrifamikilla ráða gegn verðbólgu nema mjög mikið efnahagsvandamál blasi við, eins og gjald-eyrisskorturinn nú í Englandi eða vegna þess að erfitt er að selja framleiðsluvörur erlendis, af því hún er orðin of dýr í samkeppni við aðra vöru. [Þetta, sem ég hefi nú sagt, gætum við Íslendingar sennilega vel tekið undir allir, ef við vildum segja okkar hug eins og hann er, en þetta er ^{fr} vitað af sænskum fræðimanni og er birt í síðasta hefti af "Nordisk kontakt" og lýsir ástandinu í Svíþjóð að því þarna er sagt.

opphent ráðgj. 14. des.

15
11

gera ekki neitt, sem eyðileggi þá viðleitni, sem héver
höfð uppi til þess að ráðavið það vandamál, sem við nú
erum sammála um, a.m.k. í orði kveðnu, að leysa þurfi.

Loks vil ég gefa þá afdráttarlausu yfirlýsingu út af
síðustu fsp. hv. 5. þm. Vestf., að núv. ríkisstj. kemur
ekki til hugar að fella gengið. Það er að visu rétt, að
þannig getur staðið á í þjóðfélagi, að það sé nauðsyn-
legt að fella gengi, eins og demin ~~er~~ sýna bæði hér og
annars staðar. Og það væri auðvitað alveg fásinna, ef
ég ætlaði að segja, að aldrei kæmi til mála að fella
gengi á Islandi. Slíkt mun ég ekki segja einfaldlega af
því, að ég ræð því ekki, og það mundi enginn maður trú-
mér. Hitt segi ég og við það skal ég standa, að ég skal
aldrei verða með gengislökkun framari nema því aðeins, að
ráðstafanir verði gerðar til þess, að þeir, sem ~~þetta~~ sér
að knýja fram gengislökkun, til þess að græða á henni
sjálfir, fái að borga sinn brúsa fyllilega.

ATKVGR.

Afbrigði leyfð með 29 shlj. atkv.

Umr. frestað til kl. 9.00.

Sp. 9. desember 1964
17 5

J

39. mál, Sp.Verðtrygging sparifjár, báltill. - Fyrri umræða.

Forsrh. (Bjarni Benediktsson): Herra forseti. Eins og hv. síðasti ræðumaður (tók fram, 3. þm. Reykv.), hafa þessar umr. að ýmsu leyti verið athyglisverðar, hófsamari og skynsamlegri heldur en oft má heyra um þessi mál hér í þingsöluunum. Vil ég þó ekki neita því, að mér fannst einkanlega í seinni hluta ræðu ans sjálfs nokkuð hinn gamli Adam stinga upp hausnum og við því er kannske ekki mikið að segja. Hans ræða var einnig (2.) eins og fyrri ræður manna mjög athyglisverð. En einmitt vegna þess að hér hefur verið um að ræða málefnalegar aths., vildi ég leggja nokkur orð í belg.

Hv. 5. þm. Austf. varpaði fram þeirri spurningu, sem vissulega hlýtur að vakna í huga manna, þegar við hugleiðum þennan verðbólguvanda. Hvernig stendur á því, að verðbólgan skuli vaxameira á Íslandi heldur en í nágrannalöndum, þegar innfluttar vörur eru jafn mikill hluti af lífskostnaði manna hér á Íslandi og raunber vitni um og þær hafa ekki hækkað til jafns við hin ar innlendu vörur og jafnvel lækkað, eins og hv. þm. sagði. Og ég hygg, að það sé óvæfengjanlegt og liggi í augum uppð, að þar sem Íslendingar eiga veira undir utanríkisviðskiptum, bæði í innflutningi og útflutningi

ingi, heldur en allar aðrar þjóðir, þá er þessi spurning, sem hv. 5. þm. Austf. þarna varpaði fram fyllilega íhugunarverð. Og ég verð að játa, að ég hef reynt að velta ~~fx~~ þessu fyrir mér sjálfur, reynt að spyrja aðra, heyra á skýringar manna og ég hef ekki fengið á þessu fullnægjandi svör. Hv. 5. þm. Austf. segir: Það hlýtur að vera vegna þess, að ýmiss konar milliliðakostnaður, hann notaði ekki það orð, en ýmiss konar milliliðakostnaður er meiri hér heldur en annars staðar og hv. þm. gerir aths., ef það er ekki í stuttu máli þarna tekið fram hans hugsun, og þá á hann við bæði milliliði af fyrirtækjum og af hálfu ríkisins og þess bankanna með þeirra vöxtum. Nú skulum við aðeins íhuga þetta. Er það rétt, að álagning verzlana hér sé meiri heldur en annars staðar? Það er alveg fullyrt, ekki einungis af kaupmönnum, heldur líka af samvinnufyrirtækjum og hafa ekki verið færð rök þar í gegn, að álagning í verzlun sé hér yfirleitt lægri heldur en annars staðar, enda er það svo, að hér eru eftir verðlagshömlur, sem víða annars staðar er búið að afnema. Og afleiðing alls þessa er sögð sú, að álagning hér sé minni. Það getur þess vegna ekki verið þessi álagningarkostnaður, sem oftast er átt við, þegar talað er um milliliði, sem hér skilur á milli. Hv. þm. sagði enn fremur: Ríkið eða hið opinbera tekur til sín meiri hlut hér heldur en annars staðar. Eftir þeim gögnum, sem fyrir liggja, held ég, að þetta fái ekki staðizt. Ég held, að opinber gjöld og þá sé tekið tillit bæði til gjalda, sem ríkið innheimtir, sveitarskjóðirnir innheimta og almennar tryggingar, sé sízt meiri og yfirleitt lægri heldur en í öðrum Vestur-Evrópulöndum

Það sé^u kannske einhver sambærileg, en mörg séu mun hærri og Ísland er þar áreiðanlega í lægri kantinum. Svo að það fær ekki staðizt, að það sé vegna óhæfilegra álagna af hálfu ríkisins, sem þessi tilkostnaður hér virðist vaxa meir heldur en víða annars staðar. Það er annað atriði og má segja, að það komi ekki þessu atriði beint við, en ég vil þó aðeins víkja að, að menn hafa sagt: Það ber ekki að þakka það, þó að álögur á Íslandi séu ekki meiri en annars staðar vegna þess að við sleppum við herkostnað. Þetta er út af fyrir sig rétt, að við sleppum við herkostnað og hann er verulegur hluti útgjalda flestra, annarra ríkja. En við verðum gegn því að minnast þess, sem ég hygg, að sé e.t.v. stærsti þátturinn í því vandamáli, sem við eigum við að etja og meginorsökin, að ríkisútgjöldin hér og þau opinberu útgjöld^{almennu} eru sambærileg^u að hæð við það, sem annars staðar tíðkast. Vegna þess að okkar litla þjóðfélag í þessu nokkuð stóra landi^{við} getum sagt mjög stóra landi í miðað við okkar fámenni, krefst svo mikils kostnaðar umfram það, sem aðrar þjóðir fjölmennari og þéttbýlli þurfa að leggja hlutfallslega á sína borgara. Það, að við höldum uppi sérstöku ríki, að við höldum uppi byggð um allt okkar stóra land þann hluta, sem byggilegur er, með þeim mikla tilkostnaði, sem því er samfara, gerir það að verkum, að okkar tilkostnaður hlýtur eðli málsins samkv. að verða hlutfallslega miklu meiri en annarra og mundi verða svo mikill, ef við hefðum herkostnað einnig, að hann yrði okkur nánast óviðráðanlegur. Þess vegna er það eðlilegt, að þarna sé tiltölulega meiri kostnaður, sem ríkið verður undir að standa, ^{og afnir} opinberir aðilar heldur en annars.

Þess, sem hv. 5. þm. Austf. undraði sig á, að þjóðartekjur á mann skyldu vera hér nokkuð sambærilegar við það, sem er annars staðar, en kjör manna þó rýrari. Nú veit ég ekki, hvort fullar ~~tölur~~, tölulegar heimildir liggja fyrir um það, að okkar þjóðartekjur á mann séu alveg sambærilegar við það, sem annars staðar er né heldur hvort raunveruleg lífskjör hér eru lakari heldur en annars staðar er. Ég mundi segja, að í stórum dráttum ^{sein} ~~eru~~ lífskjör á Íslandi nokkuð sambærileg við það, sem víðast er í Vestur-Evrópu. Og t.d. í miklum hluta Norðurlanda, ég vildi segja, Finnlandi, Noregi, jafnvel Danmörku, þó að Svíþjóð sé þar mun fremri. En út af fyrir sig væri það ekkert óeðlilegt, þó að þessi tilkostnaður, sem stafar af því að halda uppi jafn litlu þjóðfélagi, bara það að halda uppi jafn litlu þjóðfélagi, en þegar það er gert í jafnstóru landi, þó að það kæmi einnig fram í því, að meiri hl. af þjóðartekjunum færi í súginn, ef svo má segja hér, án þess að koma fram í beinum tekjum, notkunartekjum til handa hverjum einstökum, þó að meira færi í súginn í okkar þjóðfélagi heldur en annars staðar. Ég hygg, að það sé eðlilegt og hljóti svo að vera, að alveg eins og tilkostnaðurinn verður meiri fyrir ríkið sjálft, þjóðfélagið í þess sameiginlega búi, verður tilkostnaðurinn fyrir rekstur einkafyrirtækjanna hlutfallslega meiri heldur en annars staðar. Þetta er að vissu leyti sama hugsunin, eins og hv. 3. þm. Reykv. drap á hér og hefur oft talað um ella, að auðvitað er hægt að reka eitt stórfyrirtæki skynsamlegar og ódýrar skulum við segja, sleppum skynseminni úr því, er hægt að reka það ódýrar ~~mei~~ heldur en ótal mörg smáfyrirtæki dreifð um allt landið með þeim mikla

tilkostnaði, sem því svarar. Hitt vil ég svo leggja áherzlu á og beini því ekki síður til hv. 3. þm. ~~Reyk.~~ Reykv. heldur en 5. þm. Austf., að óhnekkjanleg rök eru til fyrir því, að hluti verkalýðsins í þjóðartekjunum, sem hafa mjög farið vaxandi síðustu ár, hefur í stórum dráttum ekki haggast og það er algerlega villandi, sem hv. 3. þm. Reykv. sagði, að raunverulegar tekjur verkamanna væru nú 10% minni heldur en voru 1945. Það eru tilbúnar tölur og ímyndaður útreikningur sem getur átt sér stað í reikniheila en ekki hjá þeim, sem þekkir íslenskt þjóðfélag, sem kemst að þessari niðurstöðu. Það er kannske hægt, eins og ég segi, að taka eitt dæmi og reikna út frá því, en lífið sjálft er allt öðru vísi og það vitum við, ~~þ~~ ~~í~~ stórum dráttum er það þannig, að verkalýðurinn, ~~þ~~ launastéttirnir hafa fyllilega fengið sinn hlut af vexti þjóðarteknanna. Þetta hefur nokkuð sveiflast lítillega frá ári til árs ~~nokkuð~~ á milli stétta, en í heild hafa þær fyllilega haldið sínum hlut. Það er svo ^{annat} ~~þ~~ ~~þ~~ mál, að þarna kemur inn í vinnutími og margt fleira, sem þarf að bæta og óheppileg vinnubrögð og ýmislegt slíkt. Það er annað mál. En þegar á heildina er litið, hafa þessar stéttir ekki orðið afskiptar og það má ekki halda halda áfram að pylja mjög svo villandi tölur í þessu hér á Alþingi og allra sízt ~~í~~ ~~í~~ ~~í~~ ~~í~~ málefnalegum umr., þar sem menn eru að reyna að leita lausnar á verulegu vandamáli, vandamáli, sem hv. 4. þm. Reykn. alveg réttilega sagði, ^{af} allar ríkisstj. hafa verið að glíma við ja, hann sagði frá stríðslokum, það er hægt að segja allt frá því 1940 a.m.k. og því miður, enginn hefur fundið fullnægjandi ráð við ~~og~~ ~~(er~~ ~~þess~~ ~~vegna)~~ mjög ánægjulegt ~~er~~ ~~skillegt~~, að menn tali um þetta hér

öfgalaust og reyni að gera sér grein fyrir, hvers eðlis þessi vandi er og af hverju okkur gengur verr heldur en ýmsum öðrum, ekki heldur en öllum öðrum, en okkur gengur ver heldur en ýmsum öðrum að ráða við þetta. Það eru ýmsar þjóðir, sem gengur enn þá verr að ráða við vandann og það er ekki nóg, eins og hv. 3. þm. Reykv. sagði, þó að einhver ríkisstj. ákveði, ~~ja~~ nú ætli hún t.d. með yfirlýsingu, sem ég vil segja og er sammála hv. 3. þm. Reykv. um það að ~~framtíð~~ slíka allsherjar verðtryggingu eins og hér er verið að tala um ^{það} jafngildir í raun og veru yfirlýsingu um, um, að það verði að stöðva verðbólguna. En það er bara ekki á valdi neinnar ríkisstj. að gefa þessa yfirlýsingu eða standa við hana, hvorki hér á Íslandi né annars staðar og hvorki í hinum vestrana lýðræðisheimi né hinum austrana skipulagningarheimi, sem hv. ^{Svo oft} þm. ~~einnig~~ vitnar til, að það sé hægt að ráða við allt með ~~kkp~~ skipulagsbúskap. Þetta fær heldur ekki staðid. Hv. þm. talar oft um það og það er talað um það í hans málögnum, að í hinum austranu ríkjum séu allar kreppur úr sögunni. Þessu var hægt að halda fram áður, en það tjáir ekki að halda því fram

EEA

~~Þessu var hagt að halda fróm áður, en tjáir ekki~~
~~að halda því fróm núna.~~ Hv. þm. talaði réttilega
 um þá miklu kreppu, sem við allir hugsum ~~me~~ til með
~~hryllingi~~ hryllingi, sem átti sér stað hér á árunum
 1930 til 1940. Og við þurfum ekki að fara út í
 orsakir hennar, þær ^{eru} minnst Íslendingum að kenna.
 Það var afleiðing, ^{hlutar,} sem gerðust annars staðar, þó að
 okkur gengi ekki betur en öðrum að ráða við það
 fyrirbæri, sem við áttum við að etja. En þó að
 ástandið væri ~~íkkx~~ illt á Íslandi, og við ~~minnumst~~
 minnumst hér enn þúsund ^a atvinnuleysingjum, sem
 þá þurfti að bjarga og hugsa um að hefði í sig og
 á yfir vetrarmánuðina t.d. á fyrstu árum þess, þegar
 ég var í bæjarstjórn Reykjavíkur og kynntist þessum
 málum vel.

En þó að það gengi illa hér, þá var það þó hátfé
 við þá kreppu, sem gekk yfir í Rússlaadi. Þá var
 borið á móti því, en nú er játað af öllum, að þá
 drápust menn þar, fengu að deyja drottni sínum
 margar millj. ef ekki milljónatugir manna í mestu
 akuryrkjuhéruðum ^V Eyrópu. Það er hagt að láta eins
 og þetta hafi ekki verið kveppa. Auðvitað var þetta
 það freklegasta form af kreppu, sem heimurinn hefur
 séð um okkar daga. Alveg eins og þau efnahags-
 vandræði, sem hafa verið í Rússlandi síðustu árin,
~~þau~~ eru auðvitað sízt auðveldari þ viðureignar eða
 hefur þeim gengið betur að ráða við þau heldur en
 okkur hefur gengið á Íslandi. Ég man ekki, hvort
 það hefur verið sagt frá því, áður þegar Krúsheff

M
E

aldrei þessu vant kallaði á sendiherra Íslands fyrir sig, Pétur Thorsteinsson, þegar hann var að flytjast frá Moskvu til Bonn. Það var ljóst af öðru, ég skal ekki fara í það, en Krúsheff vildi koma vissum skilaboðum áleiðis til hinna þýzku valdhafa, ^d ~~Þ~~áta sendiherran ^m ~~e~~ sem fór þarna á milli vera undir tilteknum áhrifum um hvaða fyrirtælanir væru í huga Rússa.

Nú þá sagði Krúsheff. ~~Þá~~ "Ja, það er aðeins eitt, sem okkur hefur ekki tekizt að ráða við, og það er landbúnaðurinn. Okkur hefur mistekizt það, en ~~atlan~~ ~~in er, að~~ nú skal úr því bætt." Krúsheff er fallinn m.a. vegna þess að honum tókst ekki að ráða við vandamál landbúnaðarins austur í Rússlandi, en vandamálið er enn óleyst. Það getur verið, að þeim hafi þar heppnast að ráða við verðbólguna betur en okkur, en þeim hefur þá ekki tekizt að ráða við önnur vandamál efnahagslífsins jafnvel og okkur og öðrum vestrænum þjóðum. ~~Þannig að þessi vandi~~ ~~þó að hann sé mikill, hann hvílir ekki eimgöngu á okkur.~~ Það er ~~ákkxxxixaxxxxix~~ allsstaðar við ^{gjápat} að etja, og verðbólguvandann hefur hvergi tekizt að leysa nema þar sem heppnast hefur að koma á fullkomnum skilningi allra aðila þjóðfélagsins á því, að verðbólguna yrði að stöðva. Þetta hefur okkur ekki tekizt á Íslandi, og ræða hv. 3. þm. Reykv., sem að því leyti var fyllilega málefnaleg og mjög þörf og ég vil segja hugrökk hugvekja um gæðin, sem eru samfara verðbólgunni, er ein skýringin á því, að okkur hefur ekki tekizt að ráða við þennan vanda. Það er einfaldlega vegna þess, að það eru líka viss gæði verðbólgu-

12
E

unni samfara, annaðhvort raunveruleg gæði eða m.
k. ímynduð gæði. Og það eru svo margir aðilar í
þjóðfélaginu, sem hafa talið sig hafa hag af henni,
við getum sagt innan allra stétta, að það hefur
gert þessa baráttu miklu örðugri heldur en aðla,
en ^{mi} jata menn, eins og hv. 3. þm. Reykj. gerði, ~~af~~
nú er komið svo langt, að fótum verður við að spyrna,
Og ég tel einmitt, að þessar umr., sem hér hafa
orðið, séu ánægulegt vitni þess, að menn í alvöru
og án flokkstogstreitu án þess að kenna hverjum ^{öfnum}
um, eiss og er svo alltaf auðvelt, en er gersamlega
þýðingalaust, vilja hugleiða þessi mál. Og það er
sjálfsagt að taka af alvöru þátt í þeim umræðum,
og reyna að velta fyrir sér vandanum og átta sig
á í hverju hann raunverulega er fólgin.

Ja, varðandi vextina og varðandi verðtrygginguna,
~~þá~~ hafa þm. bæði hv. 5. þm. Austf. og hv. 3. þm.
Reykv., vakið alveg réttilega athygli á því, að þar
~~hagix~~ hangir auðvitað alveg saman, og sérstaklega
3. þm. Reykv. vakti alveg athygli á því. Nú, ~~hann~~
sagði: "Í þeim ráðagerðum, sem nú eru uppi að láaa
viss húsnæðislán með lægri vöxtum en ella gegn
verðtryggingu, þá eru vextirnir of hátr." ~~Ja~~ Þetta
er alltaf matsatriði. En ég vek athygli á því, að
þar er þó um stórkostlega lækkun vaxta að ræða frá
því, sem verið hefur. Og sú vaxtalækkun getur ekki,
eins og nú horfir, staðist nema því aðeins, að verð-
bólguáhættan sé lögð á lántakendurnar. Þetta sjálf-
sagða samhengi vildi hins vegar 1. þm. Austf. ekki
fallast á á dögnum, þegar þetta mál varð rætt,

einfaldlega vegna þess, að hann vildi þá ekki ~~xxxx~~ ræða málið málefnalega, heldur var í þeim stríðs- ham, sem mikið af umr. hér á þingi eiga sér stað í.

En hv. 3. þm. Reykv. viðurkenndi alveg samhengið þarna á milli, og það er ~~er~~ ^{ott} auðsæ ^L og óhjákvæmileg ^d samhengi þarna á milli. Og meðan verðbólgan heldur áfram, og meðan jafnmikið er keppt eftir framkvæmdum vegna þeirrar svipu, sem hv. 3. þm. Reykv. talaði um, þá eru þessir háu vextir, eða við skulum segja ^{þá eru} háir vextir óhjákvæmilegir til þess bæði að ~~xxxx~~ vernda sparifjáreigendur að verulegu leyti, og til þess að ^{hamla} hamlu á móti alveg trylltum fjárfestingum. Að verðbólguvöxturinn yrði ennþá meir ~~xxx~~ hraðfara. Það er viðurkennt nú af öllum, að hann sé of hraðfara, ef á vaxtahæðinni yrði slakað. Hins vegar ef þarna tekst að koma á raunhæfri stöðvun, þá er tíma- bært, og þá eru ~~éxxx~~ hygg ég allir sammála um, að það verði að lækka vextina, og sé sjálfsagt að gera það. En þá verður að vera komið nokkurt stöðvunar- tímabil, ~~og~~ þannig að menn hafi trú á því, að um virkilega stöðvun sé að ræða, og vaxtalækkunin ýti ekki undir nýtt kapp ^{þessu}. Þetta eru engin ný sannindi, sem ég er hér að segja, en ég vildi þó að ~~xxxx~~ minni hálfu taka þátt í þessum umr. einmitt vegna þess, að mér virstust þær vera málefnalegri heldur en flestar umr. um þetta mál, sem ég hef lengi hlustað á hér í þingsalnum, og þ er þess vegna þm. hv. þakklátur fyrir ~~x~~ að taka þær upp.

E-g geri mér ljóst, að það má segja, að það sé ekki föst niðurstaða í mínu tali frekar heldur en annarra hv. þm., enda væri það, ef einhver okkar

14

E

hefði fullkomna lausn á þessum vanda, þá þyrftum við ekki að vera að þessum bóllaleggingum. En ég kemst þó ekki hjá því að segja, að þessi viðleitni okkar til þess að reyna að gera meira en við ráðum við á skömmum tíma, og þessi trú, að það sé hægt að bæta líf skjörin með hækun í krónukaupi umfram raunverulgge gjaldgetu, að þetta eigi mjög verulegan þátt í þessu vandamáli, svo verulegan þátt, að það væri fullkomin sjálfsblekking að neita því að þessar meinsemdir verður að stöðva til þess að ^{öfuru}verulegu leyti sé hægt að ráða við þennan vanda.

Forski. vöður

Alrangt er það, sem segir í þál.till. á þingsk. 247 og 248, að þær séu "í meginatriðum sniðnar eftir ályktun hollenska þingsins frá 25. ágúst 1967". Tillögurnar eru þvert á móti í meginatriðum gerólíkar. Þessi munur kemur þegar fram í inngangsorðum tillagnanna á þingsk. 247 og 248 og eru þau að efni og orðfæri öll önnur en í hollensku ályktuninni. Hún lýsir alvarlegum ugg vegna þess, að hernaðaraðgerðir skuli stöðugt breiðast út og vegna "aðferðanna, sem í þeim sé beitt að beggja hálfu". Þessi skýlausa yfirlýsing, sem gerir ekki upp á milli hernaðaraðilanna, er sem sagt alveg feld niður úr tillögunum í þingsk. 247 og 248 og getur þó engum blandast hugur um, að þessi yfirlýsing er eitt meginatriði hollensku ályktunarinnar.

Þá segir 1. tl. tillögunnar á þingsk. 247 og 248 "að ríkisstjórn Bandaríkjanna stöðvi þegar loftárásir á Norður-Vietnam", og í 3. tl. "að stjórn Norður-Vietnams og þjóðfrelsis-hreyfingin í Suður-Vietnam sýni ótvíræðan vilja af sinni hálfu, þegar lofrárásum linnir, að ganga til samninga og draga svo úr hernaðaraðgerðum, að leiða megi til vopnahlés". Hér er sem sagt ætlað til þess, að ríkisstjórn Bandaríkjanna hafi einhliða frumkvæði um stöðvun loftáraða og gagnaðilar þurfi þá fyrst að sýna ótvíræðan samningsvilja, þegar loftárásur linnir. Í hollensku ályktuninni er aftur á móti ráðgert, að það verði samhliða skv. 1. tl. "að Bandaríkin stöðvi loftárásir á Norður-Vietnam í því skyni að auka möguleika

til samninga um frið" og að "stjórn Norður-Vietnams og Þjóðfrelsisshreyfingin sýni af sinni hálfu raunverulegan vilja til samninga". Þennan raunverulega samningsvilja er ætlað til að þessir aðilar sýni áður en loftárásur sé hætt, og þeir eiga að sýna hann til að skilyrði skapist fyrir, að loftárásur linni. Þetta er ótvírætt af tilvitnuðu orðalagi hollensku ályktunarinnar og verður þó enn skýrara af framhaldinu, niðurlagi 3. tl. hennar, því að fyrirvarinn, sem í þingsk. 247 og 248 er látinn ná til alls 3. tl., á í hollensku ályktuninni einungis við síðari hluta 3. tl. Í niðurlagi 3. tl. hollensku t.ll. segir sem sé "að stjórn Norður-Vietnam og Þjóðfrelsisshreyfingunni beri að draga úr hernaðaraðgerðum strax og loftárásir hafa verið stöðvaðar, og hafa samvinnu um að koma á vopnahléi".

Loks vantar í till. í þingsk. 247 og 248 tilvitnun í Genf-sáttmálann frá 1924 og er sú ályktun þó vissulega eitt meginatriði hollensku ályktunarinnar.

Sp. lýsir ugg sínum vegna þess að hernaðaraðgerðir í Vietnam breiðist stöðugt út og vegna aðferðanna, sem í þeim er beitt að beggja hálfu, og telur, að allt mögulegt beri að gera til að leysa deiluna með stjórnáráðum í stað hernaðar, og lýsir þess vegna samþykki sínu á því að fulltrúar Íslands á alþjóðavettvangi vinni að því.

1) að Bandaríkin stöðvi loftárásir á

til samninga um frið,

2) að þjóðfrelsinhreyfingin taki sem sjálfstæður aðili þátt í athugunum málsins á alþjóðavettvangi,

3) að brýnt sé fyrir stjórn Norður-Vietnam og þjóðfrelsinhreyfingunni að sýna af sinni hálfu raunverulegan vilja til samninga og draga úr hernaðaraðgerðum strax og loftárásir hafa verið stöðvaðar og hafa samvinnu um að koma vopnahléi á.

4) að allir styrjaldar aðilar fallist á Genfarsamkomulagið frá 1954 sem samnings-grundvöll.

Dýðing á ályktun, sem samþykkt var
af hollenzka þinginu 25. ágúst 1967.

Deildin er uggandi vegna vaxandi styrjaldar-
aðgerða í Víetnam og hernaðaraðferða beggja aðila,
og er það skoðun hennar að til hins ítrasta verði
að reyna að finna stjórnmálalega lausn á átökunum
í stað hernaðarlausnar og því skorar deildin á
ríkisstjórnina að leggja fyrir fulltrúa Íslands á
alþjóðavettvangi að stuðla að því,

1. að Bandaríkin hætti loftárásum á Norður-
Víetnam í því skyni að auka möguleikana
á friðarviðræðum,
2. að þjóðfrelsis-hreyfingin (National
Liberation Front) taki þátt sem sjálf-
stæður aðili í hinum alþjóðlegu viðræðum,
3. að stjórn Norður-Víetnam og þjóðfrelsis-
hreyfingin sýni af þeirra hálfu fullan og
óskoraðan samningavilja og, að þessir aðilar
dragi, strax og loftárásunum hefur verið hætt
úr hernaðaraðgerðum sínum og sýni samvinnu-
vilja í því efni, að vopnahléi verði komið á
4. að allir aðilar, sem að styrjöld þessari
standa, líti á Genfarsamningana frá 1954,
sem samningagrundvöll.